

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології**

**ПЕРФОРМАНС У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ АРМІЙСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 13-411 групи
Напряму підготовки 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової) програми
Культурологія
Пулінець Юлія Миколаївна

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Кузнецов С.В.

Рецензент: директор Херсонського обласного
будинку народної творчості
Капелюшник В.В

Івано-Франківськ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. Теоретичні засади існування перформансу в сучасному армійському просторі	5
1.1 Визначення поняття "перформанс" в контексті військового простору	5
1.2 Історія виникнення та розвитку перформансу в мистецтві та позамистецьких сферах	6
1.3 Особливості та роль перформансу у військовому контексті.....	8
Розділ 2. Ретроспективне порівняльне дослідження перформансу в сучасному українському та європейському військовому просторі	11
2.1 Перформанс у сучасному українському військовому просторі.....	11
2.2 Перформанс у сучасному європейському та світовому військовому просторі.....	14
2.3 Порівняльна характеристика перформансу в сучасному українському та європейському військовому просторі.....	16
ВИСНОВКИ.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	22

ВСТУП

Висвітлення військових подій в культурному творчому світі є важливим завданням для країни в цілому, для забезпечення вірного трактування подій, привернення уваги, залучення допомоги, посилення армії як однієї з найважливіших аспектів безпеки держави.

Актуальність використання перформансу як форми вистав полягає в тому, що це дозволяє артистам вільніше виражати свої ідеї та думки через рухи, голос та взаємодію з глядачами. Це не тільки розвиває креативність та талант виконавців, але і залучає глядачів до активної участі в дії вистави, створюючи більш живий та емоційний зв'язок між акторами та глядачами. Крім того, перформанс може бути використаний для обговорення актуальних проблем сучасного світу, таких як політика, гендерна та расова рівність, екологія та інші.

У сучасних умовах, зокрема у зв'язку з військовими діями на території України, зростає вимога до перформансу в армійському середовищі – за-для забезпечення вірного висвітлення подій та привертання уваги до трагедії, що розвертається прямо зараз. Забезпечення високого рівня перформансу може мати визначальне значення для залучення нових учасників, грошей і, в решті решт, успішної військової дії.

Також важливо враховувати європейський досвід висвітлення військових подій за допомогою перформансу, що може допомогти українській спільноті забезпечити високий рівень організації та проведення перформансів в військовому середовищі.

Мета нашої роботи полягає в тому, щоб дослідити перформанс в українському та європейському армійському середовищі.

У зв'язку із цим, ми визначили перелік **завдань**:

- Визначити основні поняття для повного розуміння досліджуваної теми;
- Дослідити історію виникнення та розвитку перформансу;

- Виокремити особливості та роль перформансу в армійському середовищі;
- Описати перформанс у сучасному українському та європейському армійському середовищі;
- Провести порівняльний аналіз характеристик українського та європейського перформансу в армійському середовищі.

Об'єктом нашого дослідження є перформанс як культурологічне явище.

Предметом нашого дослідження є перформанс у сучасному українському та європейському армійському середовищі.

Методи дослідження: Компаративний аналіз, синтез історичних та сучасних даних.

Практичне значення отриманих результатів. Результати нашого дослідження можуть послугувати як ґрунт для розвитку українського перформансу та послугувати важливим фактором в залученні уваги та допомоги в бік військових дій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСНУВАННЯ ПЕРФОРМАНСУ В СУЧАСНОМУ АРМІЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ

1.1 Визначення поняття "перформанс" в контексті армійського простору

Перформанс - це важливий аспект в будь-якій галузі діяльності, а особливо в армійському контексті, де він може мати безпосередні наслідки на результативність та ефективність дій військового підрозділу. Тому вивчення теоретичних засад існування перформансу в армійському просторі є актуальним та необхідним завданням для розуміння та підвищення ефективності військової діяльності.

Перформанс - це спосіб мистецького вираження, що базується на дії в реальному часі перед глядачами. Це може бути виконання поезії, музики, танцю, театральної акції або іншої форми виступу.

"Перформанс - це живий акт, що об'єднує в собі елементи театрального виступу, танцю, музики та інших мистецьких форм" [22]

"Перформанс є формою виступу, що включає в себе акторську гру, рух, звук та інші елементи" [1]

"Перформанс - це форма мистецтва, в якій художник виконує живу дію перед аудиторією, зазвичай з використанням руху, звуку, костюмів та інших елементів" [26]

"Перформанс - це мистецька форма, що включає в себе живі дії та взаємодію з глядачами, зазвичай з метою передачі певного повідомлення або ідеї" [27]

Перформанс є формою мистецтва, що виникла як реакція на традиційні форми виконавської діяльності та відображає світогляд, настрій та почуття автора через дії, рух, звук та інші елементи, що взаємодіють з глядачами в реальному часі і просторі.

Військова тематика - це тематика, пов'язана зі збройними силами, їхнім устаткуванням, технікою, тактикою та стратегією бойових дій. Це також може включати теми, пов'язані з історією військових конфліктів, військовою доктриною, військовими технологіями та розвідкою.

Військова тематика є досить широкою і може включати різні аспекти збройних сил, такі як військова стратегія, тактика, бойове мистецтво, озброєння та устаткування, забезпечення військових операцій, а також військову історію, культуру та традиції. Військова тематика також може бути пов'язана з геополітикою, дипломатією та міжнародними відносинами, так як військові конфлікти можуть мати значний вплив на політичну та соціальну ситуацію в країні та у світі в цілому. [14]

1.2 Історія виникнення та розвитку перформансу в мистецтві та позамистецьких сферах

Перформанс як вид мистецтва відрізняється від класичних видів, таких як живопис, скульптура, архітектура, театр тощо, оскільки його невід'ємною частиною є живий виконавець, який тілесно залучений до створення та реалізації твору.

Перформанс може мати як мистецьку, так і соціальну спрямованість, виступаючи іноді як засіб політичного або соціального протесту. Починаючи зі свого виникнення, перформанс розвивався та змінювався разом із культурним та соціальним контекстом, в якому він існував.

Окрім мистецтва, поняття "перформанс" застосовується в позамистецьких сферах, наприклад, в спорті, бізнесі, освіті та інших галузях. У цих сферах він використовується як засіб досягнення результатів, підвищення продуктивності та ефективності, формування командної роботи та інших цілей.

Перформанс як форма мистецтва виник у другій половині ХХ століття як реакція на традиційні форми мистецтва, такі як живопис, скульптура та

інші. Вперше термін "перформанс" був вжитий американським художником Олланом Капро в 1960-х роках. Капро використовував це слово для опису своєї творчості, яка включала в себе живі дії, рух, звук та інші елементи, що взаємодіють з глядачами в реальному часі і просторі. Він вважав, що творчість має бути живою та співпрацювати з глядачем, а не просто виставлена на показ. [2]

У 1960-1970-х роках перформанс став популярним серед митців, особливо в США та Європі. Художники почали використовувати цю форму мистецтва для вираження своїх соціальних, політичних та культурних поглядів. Наприклад, феміністські групи використовували перформанс для боротьби з гендерною нерівністю та підвищення уваги до проблем жінок.

У 1980-х роках перформанс став більш комерційним та поширеним у сфері моди та реклами. Наприклад, багато модних показів включали елементи перформансу для створення ефекту шоу. [6]

У сучасному світі перформанс продовжує займати важливе місце у мистецтві та позамистецьких сферах. Він залишається популярним серед художників, які використовують його для вираження своїх ідей та концепцій, а також у сферах моди, реклами та розваг.

У своїй ранній історії перформанс був пов'язаний з акціонізмом, який зосереджувався на фізичному активізмі та політичному протесті. Перформанс часто був використаний як засіб піднесення свідомості про соціальні та політичні проблеми, а також для висловлення протесту проти влади.

З часом перформанс розвинувся в багатогранну форму мистецтва, що охоплює більш широкий спектр тем та методів виконання. У мистецтві перформанс може включати рух, звук, світло, відео та інші елементи, що створюють складну та інтенсивну мультимедійну презентацію.

Перформанс також став популярним у позамистецьких сферах, таких як бізнес, політика та наука. В бізнесі перформанс може бути використаний для залучення уваги до продукту або послуги, а також для зміни іміджу компанії. У політиці перформанс може бути використаний як засіб публічного виступу

та просування певної ідеології. У науці перформанс може використовуватись як засіб візуалізації наукових результатів та досліджень. [4]

Перформанс, як вид мистецтва та діяльності, заснований на взаємодії між виконавцем та глядачем, що дозволяє створити особливу атмосферу та досліджувати різноманітні концептуальні ідеї через рух, звук, образ, текст та інші медіа. Основні концептуальні підходи до перформансу включають в себе акціонізм, флаксус, концептуальне мистецтво, боді-арт та інші напрями.

У перформансі використовуються різні техніки, такі як театралізація реальності, експериментальне звучання, візуальні ефекти та взаємодія з публікою. Цей вид мистецтва відкриває безмежні можливості для творчого самовираження та сприяє взаємодії між різними сферами творчості, від музики та танцю до філософії та політики.

Перспективи розвитку перформансу є досить широкими, оскільки цей вид діяльності постійно еволюціонує та адаптується до сучасних технологій та вимог аудиторії. Зараз перформанс розглядається як один з найбільш перспективних напрямів мистецтва та культури, що може знайти своє застосування в різних сферах діяльності, від театру та кіно до підприємництва та маркетингу.

1.3 Особливості та роль перформансу у армійському контексті

Перформанси та вистави на армійську тематику можуть мати різні форми та відображати різні аспекти війни, від політичних до особистих досвідів воїнів. Особливості цих видів мистецтва полягають у використанні різних елементів для створення емоційного зв'язку з глядачем та передачі певного повідомлення.

Однією з найважливіших ролей перформансу та вистав на армійську тематику є збільшення уваги до воєнних конфліктів та їх наслідків. Ці види мистецтва можуть допомогти усвідомити складність та страшні наслідки війни та спонукати до миру та вирішення конфліктів мирним шляхом. [3]

Перформанси та вистави на армійську тематику також можуть допомогти залучити увагу до питань ветеранів та їх потреб, а також збільшити усвідомлення психологічних наслідків війни для воїнів та їх сімей.

Крім того, перформанси та вистави на армійську тематику можуть мати певну політичну спрямованість та відображати погляди на певні війни та конфлікти. Ці види мистецтва можуть бути використані як засіб політичної пропаганди або як засіб вираження протесту проти воєнних конфліктів.

Акції протесту-перформанси можуть мати різноманітні цілі та ефекти в контексті армійських справ, включаючи:

1. Просування ідей та цінностей: Перформанс може використовуватися для висловлення певних ідей та цінностей, що стосуються армійських справ. Наприклад, перформанс, присвячений ветеранам або загиблим воїнам, може привернути увагу громадськості до їхньої ситуації та потреб.

2. Мобілізація громадської підтримки: Протест-перформанс може допомогти залучити увагу громадськості до питань, пов'язаних з армійськими справами, і мобілізувати громадську підтримку. Це може сприяти тиску на владу або інших зацікавлених сторін, щоб вони вживали заходів для поліпшення ситуації.

3. Залучення уваги міжнародної спільноти: Протест-перформанс може допомогти привернути увагу міжнародної спільноти до питань, пов'язаних з армійськими справами. Це може створити тиск на владу або інших зацікавлених сторін, щоб вони діяли для вирішення проблеми.

4. Створення позитивного іміджу військових: Протест-перформанс може бути спрямований на створення позитивного іміджу військових та підвищення їхнього авторитету у громадськості.

5. Політичний тиск: Протест-перформанс може бути використаний як засіб політичного тиску на владу чи інші зацікавлені сторони, щоб вони вживали заходів для вирішення питань, пов'язаних з армійськими справами.

У загальному, перформанси та вистави на армійську тематику можуть мати важливу роль у формуванні громадської думки та вирішенні соціальних проблем, пов'язаних з війною.

РОЗДІЛ 2

РЕТРОСПЕКТИВНЕ ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРФОРМАНСУ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ АРМІЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ

2.1 Перформанс у сучасному українському армійському просторі

Перформанси на армійську тематику в українському просторі з'явилися після початку російського вторгнення на територію України в 2014 році. Вони стали важливим засобом вираження протесту та підтримки українських військових, які воюють на сході країни. Багато перформансів були спрямовані на те, щоб привернути увагу до війни та її наслідків, а також показати підтримку військових та їхніх родин.

Одним з найвідоміших перформансів на армійську тематику став проект "Зрада" художника Давида Чичкана, який був виставлений у Києві у 2015 році. У рамках проекту на великих екранах були показані фотографії загиблих військових, а також інформація про обставини їхньої загибелі. Проект став нагадуванням про трагічні наслідки війни та сколихнув українське суспільство. [21]

Інший перформанс на армійську тематику, який відбувся в Одесі у 2014 році, був спрямований на вшанування загиблих військових. У рамках перформансу на одеському морському вокзалі була встановлена спеціальна інсталяція, на якій були розміщені фотографії загиблих військових, а також роздавалися листівки з привітаннями та словами підтримки для військових на передовій.

Окрім цього, в Україні відбулися різноманітні вистави та перформанси, які були присвячені темі війни. Наприклад, у Києві відбувся перформанс "Вибух", в рамках якого вибухнули п'ять машин, що символізувало вибухи війни. У Львові відбулася вистава "Повернення" про воїнів, які повертаються

з АТО та їхніх родин. У Харкові відбулася вистава "Велика війна", присвячена Першій світовій війні та її впливу на життя людей.

В Україні проводяться різноманітні мистецькі проекти та ініціативи, що присвячені темі війни. Наприклад, проект "Війна - це трагедія" збирає історії війни від учасників та свідків конфлікту на сході України, а також проводить виставки та інші мистецькі заходи з метою просвітництва та збору коштів для підтримки військових.

У Львові відбувся перформанс "Беркут", присвячений подіям на Майдані у 2014 році та на Сході України. У рамках вистави було показано бій між протестувальниками та спецназом "Беркут", що викликало багато дискусій та контрверсій.

Варто згадати про виставу "Марусине поля", яка була створена за мотивами трагедії на Майдані у 2014 році. Вистава була створена у формі інсталяції, де глядачі могли побачити розбиті барикади та бійники, а також послухати історії людей, які пережили трагедію.

Варто зазначити, що військові перформанси в Україні стосуються не тільки актуальних конфліктів. Наприклад, У Києві 23 лютого, в «Кримському домі», режисерка Галина Джікаєва і драматурги Ден і Яна Гуменна показали новий театральний перформанс «Трава пробиває землю», присвячений репресіям на анексованому Росією півострові [19] (мал. 2.1)

Малюнок 2.1. Фотографія з перформансу «Трава пробиває землю»

Українські художники продовжують створювати різного роду перформанси і сьогодні, коли війна вступила у свою активну фазу. На Софійській площі у Києві провели перформанс, на підтримку полонених бійців полку "Азов" (мал. 2.2) та перформанс на згадку про вбитих окупантами в Оленівці полонених бійців (мал. 2.3). Учасники акції вимагали гарантій безпеки для українських воїнів від ООН та Міжнародного комітету Червоного Хреста.

Малюнок. 2.2. Акція «Різдво в полоні»

Мал. 2.3. Перформанс на згадку про вбитих окупантами в Оленівці полонених бійців

2.2 Перформанс у сучасному європейському та світовому військовому просторі

У сучасному європейському та світовому просторі перформанси на тему війни мають різноманітні форми та спрямовані на різні цілі. Деякі перформанси ставлять за мету висловити протест проти війни та насильства, показати страхіття війни, або вшанувати загиблих. Інші перформанси присвячені ветеранам та їхній інтеграції в суспільство після повернення з війни.

Один з прикладів перформансу на тему війни - це творча інсталяція "Poppies: Weeping Window" (мал. 2.4), що була встановлена у Лондоні. Інсталяція складалась з більше ніж 5 мільйонів червоних маків, кожен з яких символізує життя, яке було втрачене під час Першої світової війни. Це була частина проекту "Blood Swept Lands and Seas of Red", який привернув увагу громадськості та став однією з найбільш відомих перформансів на тему війни. [29]

Мал. 2.4. Творча інсталяція "Poppies: Weeping Window"

Інший приклад - це перформанс "War and Peace" від театру "Kvadrat" у Данії, який складається з трьох частин. Перша частина показує жахи війни та насильства, друга - спробу знайти мирні рішення конфліктів, а третя - шукає шляхи для миру та примирення.

Також існують перформанси на тему війни, які складаються зі спогадів ветеранів про їхні досвіди в зоні бойових дій, наприклад, "Ghosts of War" від канадського театру "Theatre Passe Muraille". Цей перформанс стався на основі розповідей ветеранів, які служили в Афганістані та Іраку, і показує вплив війни на їхнє життя.

Одним із знакових перформансів на тему війни в сучасному європейському та світовому просторі є "War and Peace" від Британської театральної компанії "Complicite". Цей перформанс був створений у 2018 році і поєднує в собі театральну гру, музику та технології віртуальної реальності.

У "War and Peace" глядачі відчують себе у центрі війни, поєднуючи реальність та віртуальність. Цей перформанс створює ілюзію, що глядачі перебувають у місці конфлікту, причому багато елементів гри та візуальної презентації відбуваються навколо них. У "War and Peace" використовуються реальні історії війни, щоб розкрити важливі теми, такі як зневага до людської долі та жорстокість війни. [30]

Інший вражаючий приклад перформансу на військову тему - це "The Head & The Load" від сучасного хореографа та режисера Вільяма Кентриджа (мал. 2.5) Цей перформанс був створений у 2018 році та присвячений африканським воєнним конфліктам першої світової війни.

У "The Head & The Load" Кентридж поєднує танець, музику, відео-арт, аудіо-фрагменти та живопис, щоб розкрити історії та долі африканських солдатів, які воювали у першій світовій війні. Перформанс включає в себе багато різноманітних медійних та художніх форматів, що дозволяє створити враження повного занурення у світ війни.

Рис. 2.5. Перформанс на військову тему "The Head & The Load"

2.3 Порівняльна характеристика перформансу в сучасному українському та європейському військовому просторі

Перформанси на військову тематику є актуальними і в Україні, і в Європі. Однак, хоча тематика є спільною, є різні особливості у формах та змісті виступів.

Українські перформанси, пов'язані з війною, часто мають емоційний та переживальний характер. Вони зазвичай зосереджені на зображенні страждань воїнів та мирного населення, що зазнало наслідків війни. Наприклад, перформанс "Вибух" відбувся на майдані Незалежності в Києві в 2016 році. У ньому брали участь ветерани АТО, які здійснювали публічний протест проти влади та закликали до зупинки війни на Донбасі. Для перформансу використовувалися димові шашки та бенгальські вогні, що символізувало вибухи на війні.

Європейські перформанси на військову тематику зазвичай більше зосереджені на політичних аспектах війни та геополітичних процесах. Такі перформанси можуть ставитися до війни більш об'єктивно та аналітично, а не емоційно. Також, перформанси в Європі можуть бути спрямовані на привернення уваги до війни в інших регіонах світу, наприклад, в Сирії. [5]

Одним з сучасних перформансів, присвячених війні, є інсталяція "Відкритий простір" українського художника Олександра Литого. Інсталяція складається з п'ятидесяти білих фігур, що символізують загиблих воїнів. Вони стоять у різних позах, що відображають різні емоції та стани людей, що опинилися в зоні бойових дій. Ця інсталяція була показана у Києві та отримала високу оцінку від громадськості та фахівців.

Ще одним прикладом є перформанс "Розтягнені межі" французької художниці Софії Калль. У цьому перформансі беруть участь два чоловіки, які спочатку стоять один проти одного на білому полотні, а потім, розтягуючи його, виробляють кілька інших форм. Цей перформанс асоціюється з війною через те, що його структура та символіка нагадують карту бойових дій.

Обидва перформанси висвітлюють проблеми війни, однак вони мають різний стиль та форму вираження. Інсталяція "Відкритий простір" є більш монументальною та емоційною, що передає більш прямі емоційні сигнали. У свою чергу, перформанс "Розтягнені межі" є більш абстрактним та мінімалістичним, зосереджуючись на символіках та структурі. [9]

Зважаючи на порівняння, ми сформувавши таблицю 2.1, що демонструє деякі відомі перформанси на військову тематику в Україні та кількох країнах Європи:

Таблиця 2.1

Відомі перформанси на військову тематику в Україні та країнах Європи

Назва перформансу	Місце проведення	Цілі та ефекти	Дата проведення
"Патріотична хода"	Київ, Україна	Відзначити День захисника України та привернути увагу громадськості до проблем військових	2014 - нині
"Міст в хмарах"	Лондон, Великобританія	Показати масштаб війни та загибель воїнів у Сирії	2016
"Рік Артилерії"	Літва	Присвятити рік 100-річчю заснування Литовської артилерії та вшанувати пам'ять загиблих воїнів	2019
"Біла книга"	Берлін, Німеччина	Показати розмір збройних конфліктів у світі та потребу в мирних рішеннях	2016
"Народження вогню"	Краків, Польща	Привернути увагу до проблеми військової агресії в Україні та вшанувати пам'ять загиблих воїнів	2015

Загалом, хоча мета та контекст кожного перформансу може відрізнятись, багато з них спрямовані на вшанування пам'яті загиблих воїнів та привернення уваги до проблем, пов'язаних з військовою діяльністю. У деяких випадках перформанси можуть бути спрямовані на залучення уваги громадськості та мобілізацію їхньої підтримки у вирішенні проблем.

Наступна таблиця 2.2 надає порівняльну характеристику перформансів на військову тематику в Україні та в Європі/світі:

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика перформансів в Україні та світі

Особливості та характеристики	Україна	Європа/світ
Мотивація перформансу	Патріотичність, пам'ять про загиблих воїнів	Антивоєнна позиція, міжнародний протест
Формат перформансу	Марші, ходи, пам'ятні заходи	Масштабні протести, мистецькі інсталяції, акції громадської активності
Масштаб перформансу	Зазвичай регіональні, але можуть мати національний масштаб	Можуть бути масштабними та мати міжнародний резонанс
Підтримка влади	Зазвичай мають підтримку місцевої влади та військових	Часто зустрічається негативна реакція влади
Результати перформансу	Можуть бути ефективні у мобілізації громадської підтримки та висвітленні проблем військових справ	Часто мають міжнародний вплив та залучають увагу міжнародної спільноти

Ця таблиця наводить загальну порівняльну характеристику перформансів на військову тематику в Україні та в Європі/світі. Проте, варто зазначити, що кожен перформанс має свої особливості та унікальні риси, і може бути використаний для досягнення різних цілей.

ВИСНОВКИ

- Ми визначили основні поняття для повного розуміння досліджуваної теми та зробили висновки, що перформанс - це мистецька форма, в якій дії та події відбуваються перед глядачем в режимі прямого виконання.

- Дослідили історію виникнення та розвитку перформансу та дійшли висновків, що ця форма мистецтва з'явилася в 1960-х роках, коли художники використовували свої тіла та рухи, щоб виразити свої ідеї. У 1970-х роках перформанс став більш популярним у мистецьких колах та залучив увагу широкої аудиторії.

- Виокремили особливості та роль перформансу в армійському середовищі та можемо зазначити, що перформанс розвинувся з мистецтва до позамистецьких сфер, таких як політика та активізм. У цих сферах перформанс став способом вираження політичних поглядів та протестів. Наприклад, в ході анти-військових демонстрацій та акцій на вулицях можна було побачити різноманітні перформанси, які використовувалися для привернення уваги громадськості та виклику змін. Зараз перформанс є одним з найбільш динамічних та інноваційних форм мистецтва, що продовжує експериментувати з технологіями, рухами та змістом.

Перформанс на військову тематику може викликати сильні емоції та звернути увагу глядачів на проблеми війни, насильства та миру. Він може виступати як засіб глибокого висловлення та обговорення проблем війни, а також відображення досвіду військових та їхніх родин.

Описали перформанс у сучасному українському та європейському армійському середовищі як: у сучасному українському середовищі перформанс на військову тематику використовується як засіб відтворення та висвітлення подій на які відбуваються просто зараз в країні, а також як спосіб пам'яті та вшанування загиблих захисників України.

У сучасному європейському та світовому середовищі перформанси на військову тематику є актуальними та популярними, забезпечуючи можливість розмови про війну, насильство та травми війни через мистецьке вираження. Багато перформансів присвячені конфліктам, які зараз відбуваються у світі, та ставлять за мету показати глибину та складність проблеми війни та її наслідків.

- Провели порівняльний аналіз характеристик українського та європейського перформансу в армійському середовищі і він показує, що обидва мають схожі цілі - нагадати глядачам про страшні наслідки війни та звернути їх увагу на те, що мир - це єдиний шлях до збереження людського життя. Однак, вони використовують різні методи, засоби та форми вираження, які відображають культурні та історичні реалії кожної країни.

Український перформанс на військову тему, зазвичай, базується на реальних подіях та досвіді українських військових, що забезпечує йому особливу емоційність та силою враження на глядачів. Також, він має часто високий рівень патріотизму та прагнення до об'єднання українського народу навколо важливих тем та цінностей.

Європейський перформанс на військову тему, зазвичай, більш універсальний та узагальнюючий, оскільки він має відображати різні культурні та історичні реалії різних країн. Він також часто використовує високі технології та сучасні методи виразності, такі як віртуальна реальність та інтерактивність.

Отже, хоча український та європейський перформанс на військову тему мають спільні цілі, вони відрізняються за своїми методами, засобами та формами вираження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вудвард, Кетрін. "Performance Art and Performance." Oxford Art Online. Oxford University Press, 2003.
2. Герасимчук, Н. Перформативне мистецтво як одна з форм сучасного мистецтва [Електронний ресурс] / Н. Герасимчук // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник наукових праць / редкол.: О. М. Терлецька (відп. ред.) [та ін.]. - Кам'янець-Подільський : КПНУ імені Івана Огієнка, 2017. - Вип. 32. - С. 59-62. - Режим доступу до журн.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_2017_32_13.
3. Євтушенко, І. (2018). Роль перформансу та вистав на військову тематику у сучасному мистецтві. Науковий вісник Національного університету "Києво-Могилянська академія". Культурологія, 43, 93-97.
4. Касян, І. І. (2021). Перформанс як форма мистецтва та її застосування в позамистецьких сферах. Наукові праці Національного університету "Києво-Могилянська академія". Серія: Філософія, (50), 33-39.
5. Кічатий Л. І., Вівчаренко О. М. (2018). Перформанс як форма мистецтва: проблеми сучасності. Науковий вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, (2), 121-124.
6. Коваль, В. В. (2017). Перформативна природа сучасного мистецтва. Мистецтвознавчі записки, 29, 156-163.
7. Ковальов, О. В. (2016). Перформанс у військовій справі: концептуалізація та проблеми дослідження. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету, 29, 92-97.
8. Кошельков, М. (2019). Протест-перформанси в контексті військових справ: цілі та ефекти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія», Том 5, С. 48-52.
9. Кузьменко, О. І. (2019). Перформанс як елемент стратегії протистояння військових конфліктів. Вісник Національного університету оборони України, 3(58), 92-97.

10. Кузьменко, О. І. (2020). Перформанс як засіб управління емоційним станом особистості в умовах військових конфліктів. Наукові записки Національного університету "Острозька академія", Серія "Психологічні науки", 3(51), 23-28.
11. Кузьменко, О. І., & Руснак, І. О. (2021). Перформанс як інструмент розвитку лідерських якостей майбутніх офіцерів. Південноукраїнський науково-педагогічний журнал, 1(13), 76-81.
12. Мельник, І. (2014). Особливості використання перформансу в психологічній підготовці військовослужбовців. Науковий вісник Національного університету оборони України, 2(34), 236-241.
13. Міхно, І. (2019). Військово-спортивний перформанс як засіб формування фізичної підготовки військовослужбовців. Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт, 1(47), 156-161.
14. Морозенко В.І., Дмитрієв О.В. Військова тематика як об'єкт наукового дослідження // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. - 2019. - Вип. 34. - С. 91-96.
15. Носенко, О. (2017). Перформанс як вид мистецтва: історія становлення та особливості реалізації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія, 2, 28-32.
16. Пашковська, Н. (2017). Перформативний характер військових дій. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філософія, 22, 115-118.
17. Румянцева, Т. В. (2018). Формування ефективної системи управління військовими операціями на основі інноваційних технологій. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Політологія, (25), 101-105.
18. Томашевська, І. І. (2017). Застосування методів військової психології у сучасних військових конфліктах. Наукові праці Харківського національного університету внутрішніх справ, 3(68), 130-138.

19. У Києві представили театральний перформанс про репресії в Криму [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-teatr-performatsii-krym/31117712.html>.
20. Хміль, М. (2018). Перформанс як метод моделювання ситуацій та подій у військовій сфері. Військовий часопис. Серія 3: Військове управління, 1(49), 52-56.
21. Художник Чичкан презентував проект "Зрада" на фасаді будівлі в центрі Києва [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pravda.com.ua/news/2015/09/14/7075489/>.
22. Шейфер, Річард. Performance Studies: An Introduction. Routledge, 2013.
23. Янукович, В. (2019). Перформативне мистецтво у контексті військової діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Культурологія. Філософія. Релігієзнавство, (54)
24. Borowsky, I. H., & Yaniv, E. (2012). The effectiveness of performance appraisal: A qualitative review. Human Resource Management Review, 22(4), 219-235.
25. Fischer-Lichte, E. (2008). The transformative power of performance: A new aesthetics. Routledge.
26. "Performance Art." Encyclopedia Britannica. Accessed March 16, 2023. <https://www.britannica.com/art/performance-art>.
27. "Performance Art." Tate Modern. Accessed March 16, 2023. <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/p/performance-art>.
28. Schechner, R. (2013). Performance studies: An introduction. Routledge.
29. "The Guardian" - <https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/jul/28/tower-of-london-moat-filled-with-blood-red-poppies-to-mark-first-world-war>

30. "War and Peace" by Complicite:
<https://www.complicite.org/projects/war-and-peace/>